

לע"נ הרב יעקב יצחק בן ר' אברהם דוד ז"ל, ורעייתו מרת ברוריה בריינה בת ר' שלמה הכהן ע"ה

פרשת מטות

”וּמִקְנֵה רֵב הָיָה לְבְנֵי רְאוּבֵן וְלְבְנֵי גָד עֲצוּם מְאֹד וַיֵּרְאוּ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֶת אֶרֶץ גְּלָעָד וְהָיָה הַמָּקוֹם מְקוֹם מִקְנָה” (במדבר פרק לב,

א-ב)

רב, והתעוררו לבקש את ארץ סיחון ועוג, שהיתה ארץ מקנה וראויה להם מצד זה. ולכן סיפר תחילה את ענין בלק ובלעם, והחטאת ישראל על ידי בנות מדין, שמתוך כך ציוה ה' להלחם במדינים, ולאחר מלחמה זו ושלל המקנה הרב, סיפר את ענינים של השבטים שבקשו את ארץ סיחון עבור המקנה. (שאלה א).

שאלה: מדוע נכתבה פרשה זו כאן, ולא מיד אחרי מלחמת סיחון ועוג.

תשובה: לאחר מלחמת מדין נאמר בפסוקים שלקחו ישראל ממדין שלל של מקנה עצום ורב, ואותו מקנה רכשו בני שבט גד ושבט ראובן משאר השבטים, ומתוך כך היה להם מקנה

סג

”וַיִּבְאוּ בְנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֱלֹעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל נְשִׂאֵי הָעֵדָה לֵאמֹר. עֲטֹרוֹת וְדִיבָן וַיַּעֲזֹר וְנִמְרָה וְחֲשָׁבוֹן

וְאֶלְעָלָה וְשִׁבְמָה וְנָבוֹ וְבָעַן. הָאֶרֶץ אֲשֶׁר הִכָּה ה' לְפָנָי עַדֹת יִשְׂרָאֵל אֶרֶץ מִקְנָה הוּא וְלַעֲבָדֶיךָ מִקְנָה. ס וַיֹּאמְרוּ אִם מִצִּיאָנוּ חַן

בְּעֵינֶיךָ יִתֵּן אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת לַעֲבָדֶיךָ לְאַחֲזָהּ אֵל תַּעֲבֹרְנוּ אֶת הַיַּרְדֵּן” (במדבר פרק לב, ב-ה)

כיון שה' הכה את הארצות הללו לפני ישראל, בודאי עשה זאת כדי שחלק מהשבטים יקבלו שם את נחלתם, וכיון שלנו יש מקנה רב, הרי מתאים הדבר שתהיה ארץ זו ירושה עבורינו. ואף שמשה רבינו הביין את כוונתם מיד, שתק והמתין, ולכן הוצרכו לחזור ולבקש כן בפירוש, לקבל את הארץ ולא לעבור את הירדן, וכששמע משה את בקשתם בפירוש, הוכיחם על כך. (שאלות ב-ג).

שאלות: א. כיון שכל דבריהם של בני גד ובני ראובן היו בענין אחד, לרשת את ארץ סיחון ועוג, מדוע נחלקו דבריהם לשני חלקים, ויש הפסק של פרשה סתומה ביניהם, ואחרי דבריהם הראשונים נאמר שוב 'ויאמרו', ומה היו שתי האמירות שאמרו. ב. מדוע אמרו 'הארץ אשר הכה ה' לפני עדת ישראל', והרי הדבר ידוע שה' הכה אותם לפניהם.

תשובה: בתחילה התביישו בני גד ובני ראובן לבקש בפירוש להשאר בעבר הירדן, ולכן ביקשו זאת בדרך רמז, כאומרים,

סג

”כֹּה עָשׂוּ אֲבֹתֵיכֶם בְּשִׁלְחֵי אֲתֶם מִקְדָּשׁ בְּרַנֵּעַ לְרִאזוֹת אֶת הָאֶרֶץ” (במדבר פרק לב, ה)

להם שדבר זה יכול להיות משתי סיבות, או כיון שארץ כנען היא בעיניהם ארץ רעה המכלה את יושביה, או שהעם היושב בהם הוא עז ועצום והם פוחדים להלחם בו, ובכל אחת משתי האפשרויות הללו הם משברים את לב העם ומניאים אותם מלעלות לארץ ישראל. (שאלה ד).

שאלה: מדוע השוה את דבריהם לחטא המרגלים, והרי המרגלים הוציאו את דיבת הארץ רעה, ואילו בני גד ובני ראובן רק ביקשו נחלתם בעבר הירדן.

תשובה: בכך שבני גד ובני ראובן ביקשו להשאר בעבר הירדן, והבין משה רבינו שאין רצונם להכנס כלל לארץ ישראל, אמר

סג

”וַיִּגְשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ גְדֵרְתָּ צֹאן נֹבְחָה לְמִקְנֵנוּ פֹה וְעָרִים לְטַפְּנוּ” (במדבר פרק לב, טז) ”וַיִּצְוּ לָהֶם מֹשֶׁה אֶת אֱלֻעָזָר חֹכֵהוֹ וְאֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון וְאֶת רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמִּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם יַעֲבְרוּ בְנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶתְכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן כָּל חַלוּץ לְמַלְחָמָה לְפָנָי ה' וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לְפָנֵיכֶם וְנָתַתֶּם לָהֶם אֶת אֶרֶץ הַגִּלְעָד לְאַחֲזָה” ”וַיַּעֲנוּ בְנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן לֵאמֹר אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֵל עֲבָדֶיךָ כִּן נַעֲשֶׂה” (במדבר פרק לב, כה-כט, לא)

כזלזול בכבודו, ולכן נגשו ולחשו באזניו שלא לזה היתה כוונתם, ופירשו את דבריהם כראוי. ולאחר שסיימו לדבר בלחש את כל הדברים, חשש משה שלאחר זמן יכחישו את הדברים ולא יקיימו את התחייבותם, ולכן קרא משה לאלעזר הכהן וליהושע בן נון וחזר בפניהם על הדברים בקול רם, וכן בני גד ובני ראובן חזרו על דבריהם בקול רם, ועל ידי זה לא יכלו לחזור בהם או לשנות את דבריהם. (שאלות ו, י)

שאלות: א. לשם מה הוצרכו בני גד ובני ראובן 'לגשת' אל משה ולדבר איתו, והרי היו סמוכים אליו ומדברים עימו כבר. ב. מדוע כאשר ציוה משה רבינו את אלעזר הכהן ויהושע בן נון את כל הדברים הללו, הוצרכו בני גד ובני ראובן לחזור פעם נוספת על כל דבריהם והתחייבותם. תשובה: כיון שבאו בני גד ובני ראובן לומר למשה שלא הבין את דבריהם כראוי, לא רצו לומר זאת בקול רם, שנראה הדבר

”וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה אִם תַּעֲשׂוּן אֶת הַדְּבָר הַזֶּה אִם תַּחְלִצוּ לְפָנָי ה' לְמַלְחָמָה. וְעָבַר לָכֶם כָּל חַלוּץ אֶת הַיַּרְדֵּן לְפָנָי ה' עַד הוֹרִישׁוּ אֶת אֵיבָיו מִפְּנֵיו. וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לְפָנָי ה' וְאַחַר תָּשָׁבוּ וְהָיִיתֶם נְקִיִּים מִדָּם וְהָיִיתָ הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לְאַחֲזָה לְפָנָי ה'” (במדבר פרק לב, כ-כב)

לפני ה', ולכן אמר להם 'אם תחלצו לפני ה' למלחמה'. אחר כך הוסיף לשנות ממה שהם אמרו "לא נשוב אלא בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו", כלומר שישארו גם בשנים שבהם יחלקו את הארץ, ועל כך אמר להם שאינם צריכים להשאר אלא 'עד הורישו את אויביו מפניו', והיינו בשנות הכיבוש בלבד, ולא בשנות החלוקה. והוסיף ללמדם שלא בכוחם יכבשו את הארץ, אלא 'ונכבשה הארץ לפני ה'". (שאלה ז).

שאלה: בתוך דברי משה רבינו נראה שחוזר התנאי על עצמו ארבע פעמים, 'אם תעשון את הדבר הזה', 'אם תחלצו לפני ה' למלחמה', 'ועבר לכם כל חלוץ', 'ונכבשה הארץ לפני ה'', ומה הלימוד מכל אחת מהפעמים הללו. תשובה: משה רבינו עצמו לא ידע האם כוונתם אמיתית, או שהם אומרים כן דרך רמאות, ולכן תחילה אמר להם באופן כללי 'אם תעשון את הדבר הזה', ותקיימו את דבריהם. אחר כך ראה להוכיחם על כך שאמרו 'וַאֲנַחְנוּ נַחֲלֵץ חָשִׁים לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', ולימדם שלא יחלצו לפני אחיהם בני ישראל, אלא

”וְאִם לֹא תַעֲשׂוּן כִּן הִנֵּה חֲטַאתֶם לַה' וְיָדְעוּ חֲטַאתְכֶם אֲשֶׁר תִּמְצְאוּ אֶתְכֶם” (במדבר פרק לב, כג)

תשובה: כוונת משה רבינו לומר שכאשר ימצא אותם העונש הגדול, אז ידעו כמה גדולה היתה חטאתם, וכאילו נאמר 'ודעו חטאתכם' על ידי העונש 'אשר תמצא אתכם'.

שאלה: מה כוונת משה באומרו 'ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם', ואם כוונתו שיענשו, הרי 'חטאת' אינה 'עונש', וגם לא התבאר מה יהא עונשם.